

Ν. ΣΜΥΡΝΗ ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2015

ΜΕΛΕΤΗ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

« ΔΩΡΕΑΣ ΟΡΓΑΝΩΝ – ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ »

του

Κέντρου Φιλοξενίας Αρρώστου Παιδιού και Οικογένειας

«Ηλιαχτίδα»

Υπό την Αιγίδα του Υπουργείου Υγείας και του Εθνικού Οργανισμού Μεταμοσχεύσεων

Σε συνεργασία με τα Νοσοκομεία:

Γενικό Νοσοκομείο Παιδών “Παναγιώτη και Αγλαΐας Κυριακού”

Νοσοκομείο Παιδών “Η Αγία Σοφία”

«Ωνάσειο Καρδιοχειρουργικό Κέντρο»

«Ιπποκράτειο Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης»

Συμμετέχουν:

το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Σπουδών/Τμήμα Ψυχολογίας

και το Πανεπιστήμιο Πειραιά/Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

**Ημερίδα για τη δημοσιοποίηση αποτελεσμάτων Πρώτου Μέρους της Πανελλαδικής
Εκστρατείας Ενημέρωσης "Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις" 14 Ιουνίου 2015 – Ίδρυμα
Ευγενίδου**

Υπεύθυνος Έκδοσης:

**ΚΕΝΤΡΟ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
«Ηλιαχτίδα»**

Θεοδώρα Κασιμέρη Πρόεδρος Δ.Σ.

Συγγραφή - Επιμέλεια Έκδοσης:

Μαρία Βρασίδα Δρ. Αρχιτέκτων μηχανικός – πολεοδόμος

Αικατερίνη Τσιάμη Ψυχολόγος – Ειδική Παιδαγωγός

Μαρία Σουρίδη Ψυχολόγος

Δημήτρης Ποτετσιανάκης ΕΚΠΑ/ΕΒΠΠΝΜ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.1 Γενικά περί Μεταμόσχευσης	3
1.2 Η Μεταμόσχευση στην Ελλάδα	4
1.2.1 Στατιστικά στοιχεία.....	5
2. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	8
3. ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	9
4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ	
4.1 Ενημέρωση	10
4.2 Στόχοι	10
4.3 Μεθοδολογία	11
4.4 Ανάγκη διεύρυνσης	12
5. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ «ηλιαχτίδα»	13
6. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ	15
7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	20
8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡ. ΜΕΛΕΤΗΣ	22
9. ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	24
10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	
10.1 Βιβλιογραφία	28
10.2 Πιστοποιήσεις της «ηλιαχτίδα»	29
10.3 Άδειες	29
10.4 Το Ερωτηματολόγιο	30
10.5 ΧΑΡΤΕΣ	33

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Γενικά περί Μεταμόσχευσης

Η *Δωρεά Οργάνων* και οι *Μεταμοσχεύσεις* συνιστούν δύο αλληλένδετες έννοιες, οι οποίες κινούνται παράλληλα τόσο στον ιατρικό όσο και στον ανθρωπιστικό άξονα.

Σήμερα ως *Μεταμόσχευση*, ορίζουμε την εγχείρηση κατά την οποία, υγιή όργανα, ιστοί ή κύτταρα μεταφέρονται από έναν εκλιπόντα ή ζώντα δότη σε έναν χρονίως πάσχοντα ασθενή, με σκοπό την αποκατάσταση της λειτουργίας κάποιου οργάνου που βρίσκεται σε ανεπάρκεια και επομένως δυσλειτουργεί. Η μεταμόσχευση αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες κατακτήσεις της ιατρικής του 20ού αιώνα και έχει καθιερωθεί πλέον ως μία θεραπευτική πρακτική. Επιτρέπει την αποκατάσταση των λειτουργιών του σώματος που μέχρι εκείνη τη στιγμή είχαν χαθεί και σε μερικές περιπτώσεις είχαν μερικώς υποκατασταθεί με μία μηχανικού τύπου μέθοδο, όπως στην περίπτωση της αιμοκάθαρσης (E.O.M., 2013).

Τα όργανα τα οποία μπορούν να μεταμοσχευθούν είναι οι νεφροί, η καρδιά, το ήπαρ, οι πνεύμονες, το πάγκρεας και τμήμα του λεπτού εντέρου. Επιπλέον, ιστοί και κύτταρα που μπορούν να μεταμοσχευθούν, είναι το δέρμα, τα οστά, οι χόνδροι, οι βαλβίδες της καρδιάς, ο κερατοειδής χιτώνας του οφθαλμού, αιμοποιητικά κύτταρα κ.ά. Κάθε όργανο, ανάλογα με το βαθμό ευαισθησίας του, επιβιώνει έξω από το ανθρώπινο σώμα για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Συγκεκριμένα, οι χρόνοι ζωής ζωτικών μοσχευμάτων δίνονται ως εξής: καρδιά 6 ώρες, πνεύμονες 2,5 ώρες, ήπαρ 8-10 ώρες, πάγκρεας 12 ώρες και νεφροί 60 ώρες (Κωστάκης, 2005).

Συνεπώς, η ίδια η διαδικασία της μεταμόσχευσης δε νοείται χωρίς τη Δωρεά συμπαγών οργάνων, ιστών ή κυττάρων. Η Δωρεά αυτή μπορεί να προέλθει από εν ζωή ή πτωματικό δότη (εγκεφαλικά νεκρός) προκειμένου να οδηγήσει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του πάσχοντος. Ο κάθε πτωματικός δότης οργάνων μπορεί να χαρίσει τη ζωή σε οχτώ συναθρώπους του και να βελτιώσει τις ζωές πολλών περισσότερων, π.χ. χαρίζοντας οφθαλμικά βλαστοκύτταρα, μπορεί να χαρίσει ξανά την όραση σε ανθρώπους που την έχουν χάσει από θερμικά ή χημικά εγκαύματα.. Ακόμη, δότης ενδέχεται να γίνει και ένα άτομο το οποίο βρίσκεται εν ζωή παρέχοντας κάποιο όργανο (νεφρό, τμήμα του ήπατος), ιστούς ή κύτταρα (μυελός των οστών) σε συγγενή ή μη, δότη.

Εκτός από την άμεση και ενεργή Δωρεά Οργάνου, κάθε πολίτης έχει τη δυνατότητα να συμμετάσχει στη διαδικασία αυτή, δηλώνοντας όσο είναι ακόμη εν ζωή ότι, μετά το θάνατό του επιθυμεί να προσφέρει τα δικά του όργανα, ιστούς και κύτταρα προς όφελος ενός συνανθρώπου του. Στην περίπτωση αυτή, δύναται να απευθυνθεί στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.), ο οποίος συνιστά τον πλέον αρμόδιο φορέα στην Ελλάδα που επιμελείται ζητήματα Δωρεάς Οργάνων και Μεταμοσχεύσεων, προκειμένου να αιτηθεί για «Κάρτα Δωρητή Οργάνων».

Η μεταμόσχευση αποτελεί για πολλούς συνανθρώπους μας, τη μοναδική ρεαλιστική ελπίδα για μια υγιή και παραγωγική ζωή και θεωρείται ως μια νίκη του ανθρώπου στην πάλη του, με την αρρώστια και το θάνατο.

1.2. Η μεταμόσχευση στην Ελλάδα

Τα πρώτα στοιχεία σχετικά με τη μεταμόσχευση τα συναντάμε στην ελληνική μυθολογία και συγκεκριμένα, στο μύθο του Προμηθέα. Ο Προμηθέας, παρά το γεγονός, ότι κάθε πρωί ένας αετός του έτρωγε μέρος από το συκώτι του, εκείνος δεν πέθαινε, γιατί κάθε βράδυ το συκώτι αναπλαθόταν (αυτομεταμόσχευση). Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν οι 1^{οι} που οραματίστηκαν την αντικατάσταση ανθρώπινων οργάνων με αντίστοιχα μέλη ζώων, ενώ ιστορικά ο όρος «μεταμόσχευση οργάνων» εμφανίζεται την εποχή του Ιπποκράτη.

Η πρώτη μεταμόσχευση σε Παγκόσμια κλίμακα έγινε στην Πραιτόρια της Νότιας Αφρικής από τον Δρ Μπάρναρντ, ενώ **στον ελληνικό χώρο έγινε το 1968 στη Θεσσαλονίκη** και επρόκειτο για μεταμόσχευση νεφρού από πτωματικό δότη.

Σήμερα, παρά το γεγονός ότι οι ανάγκες για την ύπαρξη μοσχευμάτων είναι επιτακτικές, η Μεταμόσχευση εξακολουθεί να αποτελεί θέμα ταμπού δυστυχώς, και να εγείρει φόβους και ανησυχίες. Στασιμότητα ή και κάμψη στον αριθμό των διαθέσιμων οργάνων προς μεταμόσχευση διαπιστώνεται τα τελευταία χρόνια και οφείλεται, κατά κύριο λόγο, σε απροθυμία των συγγενών, στο να συναινέσουν, στη δωρεά οργάνων προσφιλών τους ανθρώπων που χάθηκαν. Ακόμα και αν κάποιος έχει Κάρτα Δωρητή Οργάνων, **η συγκατάθεση των συγγενών του, είναι αναγκαία**. Το στοιχείο αυτό, αποτελεί μια πρώτη ένδειξη, πως η Δωρεά Οργάνων στη χώρα μας, αποτελεί οικογενειακή υπόθεση και οι στοχευμένες ενημερώσεις δεν μπορούν να καλύψουν τα ζητήματα που προκύπτουν. Η ουσιαστική ύπαρξη ενός αποτελεσματικού μεταμοσχευτικού προγράμματος στη χώρα μας, είναι ένα θέμα δύσκολο, όχι τόσο από την άποψη του ιατρικού – επιστημονικού επιτεύγματος, όσο γιατί προκαλεί κοινωνικά, θρησκευτικά και ηθικά διλήμματα. Για την ανάπτυξη

ενός τέτοιου προγράμματος απαιτείται κοινωνική στήριξη και ενημέρωση που, δυστυχώς, είναι ελλιπείς στη χώρα μας.

Τέλος, η οικονομική κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, φαίνεται να επηρεάζει τη Δωρεά Οργάνων. «Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις μεταμοσχεύσεις και αυτό οφείλεται κυρίως στις κλειστές Μονάδες Εντατικής Θεραπείας, πράγμα που δυσχεραίνει την ανίχνευση των υποψήφιων δοτών.», επισημαίνει η συντονίστρια μεταμοσχεύσεων στο Περιφερειακό Γραφείο EOM Βορείου Ελλάδος Δήμητρα Ζαχαρούδη.

Συμπερασματικά, πρέπει να θυμόμαστε πως η ανάπτυξη και η διάδοση της σημαντικής έννοιας «Δωρεάς Οργάνων» δεν εξαρτάται μόνο από την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο, αλλά κυρίως από την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή των κοινωνικών φορέων και όλου του κοινωνικού συνόλου.

1.2.1. Στατιστικά

Η Δωρεά Οργάνων, ιστών και κυττάρων συνιστά μία ύψιστη πράξη ανθρωπιάς που υποστηρίζει, ενισχύει και ενδυναμώνει τη ζωή. Όπως ορίζει και η εισηγητική έκθεση του Ν. 2737/1999 για τις μεταμοσχεύσεις, «...Η ανάπτυξη της μεθόδου της μεταμόσχευσης ιστών και οργάνων έχει οδηγήσει την ιατρική επιστήμη σε όλο τον κόσμο στην επίτευξη σημαντικών αποτελεσμάτων στον τομέα της θεραπείας σοβαρών παθολογικών καταστάσεων. Παράλληλα, η μεταμόσχευση ως ιδέα, υπερβαίνει την στενά νοούμενη τεχνική διάσταση της ιατρικής και αντανακλά μείζονες κοινωνικές αξίες του πολιτισμού μας, με πρώτη την αξία της κοινωνικής αλληλεγγύης».

Ωστόσο, τα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας είναι ανησυχητικά. Σύμφωνα με τα πρόσφατα στατιστικά στοιχεία που παρέχει ο Ε.Ο.Μ., οι μεταμοσχεύσεις από πτωματικούς δότες ακολουθούν πτωτική πορεία και ιδιαίτερα την τελευταία τετραετία, όπως γίνεται αντιληπτό από τον Πίνακα 1.

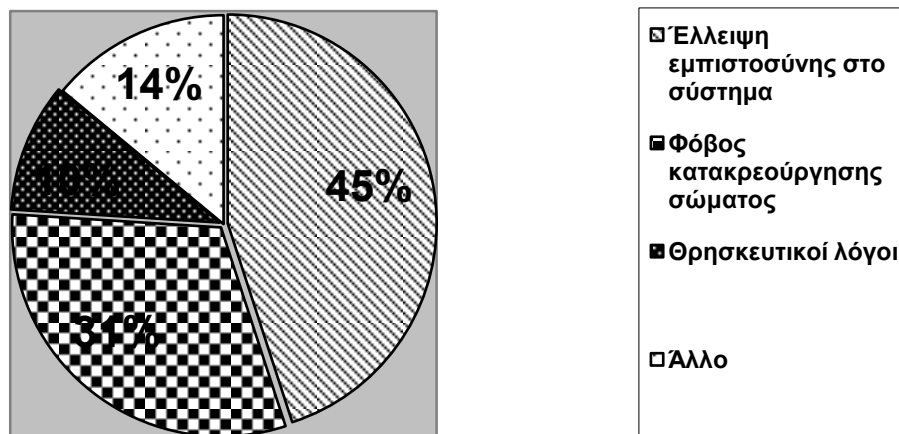
Μεταμοσχεύσεις συμπαγών οργάνων				
Από πτωματικό δότη	2011	2012	2013	2014
Σύνολο μεταμοσχεύσεων	185	195	147	83

Πίνακας 1 Στατιστικά στοιχεία μεταμόσχευσης συμπαγών οργάνων την τελευταία τετραετία στην Ελλάδα

Συγκριτικά με άλλα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα εντοπίζεται στη χαμηλότερη θέση όσον αφορά τον αριθμό των πραγματοποιηθεισών μεταμοσχεύσεων, με εξαίρεση το Λουξεμβούργο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ακόμη, πρέπει να αναφερθεί ότι στη χώρα μας αντιστοιχούν μόνον 7 δότες ανά εκατομμύριο πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι στα 11.000.000 πολιτών που διαβιούν στην Ελλάδα, υπάρχουν μόνο 77 δότες που θα παραχωρήσουν όργανα, ιστούς και κύτταρα, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν και να μεταμοσχευθούν σε χρονίως ασθενείς.

Όσον αφορά στην πρόθεση παραχώρησης οργάνων, ιστών και κυττάρων μετά θάνατον ή εν ζωή, μόνον το 3% των Ελλήνων έχουν δηλώσει την επιθυμία τους να γίνουν Δωρητές Οργάνων, εκδίδοντας την αντίστοιχη ενδεικτική κάρτα από τον Ε.Ο.Μ. Το 2010 πραγματοποιήθηκε δημοσκοπική έρευνα από την εταιρεία Ευρωβαρόμετρο, αναφορικά με τις μεταμοσχεύσεις στην Ελλάδα.

Όπως παρατηρείται στο Σχήμα 1, γίνεται ορατό ότι οι Έλληνες πολίτες διατηρούν μεγάλες επιφυλάξεις ως προς το σύστημα της χώρας μας και τον τρόπο που αυτό λειτουργεί, ενώ παράλληλα, οι προλήψεις και οι προκαταλήψεις που επικρατούν γύρω από το παρόν ζήτημα, δυσχεραίνουν την προσέγγισή του και τη συμφιλίωση με αυτό.

Σχήμα 1 Απάντηση στο ερώτημα «Γιατί δεν θα δωρίζατε τα όργανά σας προς μεταμόσχευση;» σε δημοσκόπηση της εταιρείας Ευρωβαρόμετρο, 2010

Όπως αναφέρεται από τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων, η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό θανάτων σε τροχαία ατυχήματα, αλλά είμαστε η τελευταία χώρα της Ευρώπης όσον αφορά τη δωρεά οργάνων, με αποτέλεσμα μέχρι σήμερα οι μεταμοσχεύσεις να βρίσκονται σε οριακό σημείο. *Κάθε χρόνο, 2.000-3.000 άτομα στη χώρα μας πεθαίνουν στην άσφαλτο. Το 20% από αυτούς, αν ήταν δότες, θα καλύπτοταν 100% οι ανάγκες από τις λίστες μας.*

Αξίζει να αναφέρουμε και το γεγονός, πως από στοιχεία που υπάρχουν προκύπτει ότι τα περισσότερα μοσχεύματα της χώρας μας, προέρχονται από νοσοκομεία της επαρχίας και όχι από τις οχτώ Εντατικές Μονάδες των νοσοκομείων του λεκανοπεδίου της Αττικής, παρ' όλο που τα κρεβάτια σε αυτές είναι πολλά περισσότερα από εκείνα της επαρχίας. Το εύρημα αυτό, ενισχύει αποτελέσματα μελετών που έδειξαν ότι, συγκριτικά με κατοίκους μεγάλων πόλεων, οι κάτοικοι αγροτικών περιοχών προσφέρουν τη βοήθεια τους συχνότερα (Smith P & Bond M, H 2005).

2. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στην Ελλάδα, βάση νόμου, κάθε ενήλικας που επιθυμεί να προσφέρει μετά το θάνατό του όργανα ή ιστούς για θεραπευτικούς σκοπούς, μπορεί να δηλώσει αυτήν την επιθυμία του προφορικά στους συγγενείς του.

Σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο (ν.3984/2011 όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4075/2012), από την 1η Ιουνίου 2013 ισχύουν τα εξής : “ Η αφαίρεση ενός ή περισσότερων οργάνων από ενήλικο, θανάτων πρόσωπο πραγματοποιείται εφόσον, όσο ζούσε, δεν είχε εκφράσει την αντίθεση του και **κατόπιν συναίνεσης της οικογένειας του**”.

Δηλαδή, στη χώρα μας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση η συναίνεση των συγγενών του εκλιπόντα για να προχωρήσει η διαδικασία της Δωρεάς Οργάνων. Με γραπτή δήλωση του μπορεί κάποιος να εκφράσει στον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.) την άρνηση του να προσφέρει ιστούς ή όργανα μετά το θάνατο του. Ο Ε.Ο.Μ. αναλαμβάνει να καταγράψει στο Μητρώο του τους Έλληνες πολίτες που δεν επιθυμούν να είναι υποψήφιοι Δωρητές Οργάνων. Η άρνηση φυσικά είναι πάντοτε ελεύθερα ανακλητή.

Σε περίπτωση εγκεφαλικού θανάτου, όπου το άτομο δεν έχει εκφράσει γραπτά την άρνηση του, η αφαίρεση οργάνων γίνεται μόνο εφόσον δεν αντιτίθενται σε αυτήν οι συγγενείς του.

Στα υπόλοιπα Ευρωπαϊκά κράτη ο νόμος περί Δωρεάς Οργάνων και Μεταμοσχεύσεις , είναι διαφορετικός. Βάση της κοινοτικής οδηγίας 2010/53/ΕΕ, προβλέπεται ο τρόπος συναίνεσης στη Δωρεά Οργάνων. Ισχύει, λοιπόν, η “εικαζόμενη συναίνεση”, δηλαδή η αφαίρεση οργάνων, χωρίς τη συγκατάθεση των συγγενών, από κάθε υποψήφιο δότη που δεν έχει δηλώσει εγγράφως την αντίθεση του στην αφαίρεση των οργάνων του όσο ήταν εν ζωή. Ο νόμος της “εικαζόμενης συναίνεσης” ισχύει εδώ και πολλά χρόνια σε πολλά Ευρωπαϊκά κράτη, όπως : Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Εσθονία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Λουξεμβούργο, Νορβηγία, Ρουμανία, Σουηδία, Φιλανδία, Πολωνία, Ουγγαρία, χωρίς να έχει δημιουργηθεί ποτέ κανένα πρόβλημα, καθώς πάντοτε ενημερώνονται οι συγγενείς του εκλιπόντος και ζητείται η συναίνεση τους στη Δωρεά των Οργάνων του.

Τονίζεται ότι οι Μεταμοσχεύσεις στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες της Ε.Ε. πραγματοποιούνται κάτω από αυστηρά νομικά πλαίσια και τη συναίνεση της οικογένειας του αποβιώσαντα δότη.

3. ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σχετικά με τη θέση της *Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας* σε ό,τι αφορά το θέμα της Δωρεάς Οργάνων και των Μεταμοσχεύσεων, έχουν ακουστεί κατά καιρούς διάφορες απόψεις, κυρίως αρνητικές. Ως αποτέλεσμα, πολλοί πιστοί από φόβο μήπως κάνουν κάτι ενάντια στην πίστη τους, αρνούνται να γίνουν Δωρητές Οργάνων, ακόμα και αν συμφωνούν με την πράξη αυτή.

Ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων θέλοντας να ενημερώσει σωστά και υπεύθυνα τους πιστούς για τη θέση της Εκκλησίας, προβαίνει σε ανακοίνωση σχετικά με το θέμα, στις 14 Ιουνίου του 2013.

Συγκεκριμένα αναφέρει πως η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος, με την Εγκύκλιο 2819 (Παράρτημα ΙΙ) που εξεδόθη στις 7 Ιουλίου του 2005, έχει ανακοινώσει επίσημα τη θέση της σχετικά με το θεσμό της Δωρεάς Οργάνων. Με τη συγκεκριμένη εγκύκλιο, τόσο ο τότε Μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, όσο και οι Σεβασμιότατοι Συνοδικοί Αρχιερείς, δηλώνουν **την αποδοχή και τη στήριξη τους στο θεσμό της Δωρεάς Οργάνων και προτρέπουν μάλιστα τους πιστούς να συμμετέχουν στη φιλάνθρωπη αυτή πρωτοβουλία της Εκκλησίας μας, γινόμενοι Δωρητές.** Μέσα στην συγκεκριμένη εγκύκλιο δηλώνεται, επίσης, ότι ο Μακαριότατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος κ. Χριστόδουλος, δηλώνει ότι και ο ίδιος εγγράφεται ως Δωρητής Οργάνων.

Η Εκκλησία συμφωνεί και επισημαίνει πως η έννοια της μεταμόσχευσης αποτελεί κεντρική έννοια στην Χριστιανική Ορθόδοξη πίστη :

“ Ας μην λησμονούμε ότι η λατρευτική ζωή της Εκκλησίας μας στηρίζεται σε μία μεταμόσχευση Θείου Σώματος και σε μια μετάγγιση Θείου Αίματος "εις πάντας αρμούς, εις νεφρούς, εις καρδίαν" ”.

Τέλος, πρέπει να γνωρίζουμε ότι η Δωρεά Οργάνων επιτρέπεται γενικότερα από τις περισσότερες θρησκείες (Βουδισμός, Ισλαμισμός, σύγχρονος Ιουδαϊσμός), εφόσον αυτή μπορεί να σώσει τη ζωή άλλων ανθρώπων. Υπάρχουν βέβαια και κάποιες εξαιρέσεις, όπως η θρησκεία των Ρομά και οι Μάρτυρες του Ιεχωβά, που αντιτίθενται στη Δωρεά Οργάνων.

4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΡΓΟΥ

Η εκστρατεία ενημέρωσης για τη «Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις», ξεκίνησε με την πρωτοβουλία του Κέντρου Φιλοξενίας Άρρωστου Παιδιού και Οικογένειας «ηλιαχτίδα» και υποστηρίχθηκε από το Υπουργείο Υγείας, τον Εθνικό Οργανισμό Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.), το Γενικό Νοσοκομείο Παίδων «Παναγιώτη και Αγλαΐας Κυριακού», το Νοσοκομείο Παίδων “Η Αγία Σοφία”, το «Ωνάσειο» Καρδιοχειρουργικό Κέντρο και το «Ιπποκράτειο» Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης. Επίσης, υποστηρίχθηκε από το Πάντειο Πανεπιστήμιο/ Τμήμα Ψυχολογίας και το Πανεπιστήμιο Πειραιώς/ Σχολή Ο.Ε.Δ.Σ. . Το όλο έργο διαχωρίζεται σε τρεις επιμέρους κατηγορίες – στόχους: **την ενημέρωση** της μαθητικής κοινότητας (Λύκεια) , **τη χορήγηση ερωτηματολογίων** στους μαθητές αναφορικά με τη Δωρεά Οργάνων - Μεταμοσχεύσεις και τη συλλογή, επεξεργασία των δεδομένων και **δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων**.

Με την ολοκλήρωση της ενημερωτικής δράσης των Λυκείων, η «ηλιαχτίδα» έχει προγραμματίσει στις 14 Ιουνίου 2015, την πραγματοποίηση μίας Ημερίδας στο Ευγενίδειο Ίδρυμα, στην οποία θα παρίστανται εκπρόσωποι των προαναφερθέντων φορέων – συνεργατών, όπως και εκπρόσωποι – μαθητές από τα σχολεία που επισκεφθήκαμε, καθώς η φωνή και η οπτική της νέας γενιάς είναι εξαιρετικά βαρύνουσα για την θετική πορεία της ενημερωτικής εκστρατείας και γενικότερα της χώρας.

4.1. Ενημέρωση

Η εκστρατεία ενημέρωσης «Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις» αφορά σε καμπάνια ευαισθητοποίησης – πληροφόρησης του εφηβικού και νεανικού μαθητικού πληθυσμού, η οποία ξεκίνησε πιλοτικά σε Λύκεια του Νομού Αττικής. Μέσω της δραστηριοποίησης αυτής, η «ηλιαχτίδα» αποσκοπεί στην ευαισθητοποίηση του κοινού για την παρούσα θεματολογία και όχι την παροχή εξειδικευμένων ιατρικών πληροφοριών, καθώς η τελευταία, δεν εμπίπτει εντός του πεδίου δράσης της.

4.1.1. Στόχοι

Το ζήτημα της «Δωρεάς Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις», όπως προαναφέρθηκε στην Εισαγωγή, μολοντί χαίρει εξέχουσας σημασίας από ιατρική και ανθρωπιστική πλευρά, είναι ελλιπώς φωταγωγημένο εντός των ελληνικών συνόρων. Η «ηλιαχτίδα», επιθυμώντας να προβάλλει το παρόν ζήτημα, έλαβε την πρωτοβουλία να εισέλθει στα ελληνικά σχολεία προκειμένου να δώσει την ευκαιρία στους νέους να έχουν μία πρώτη γνωριμία με τη Δωρεά Οργάνων και τις Μεταμοσχεύσεις και κυρίως μέσω αυτών, να περαστεί ένα ηχηρό μήνυμα στις οικογένειες τους.

Αυτή η δράση, θέτει τα σπάργανα για γόνιμο προβληματισμό και συζήτηση επί του θέματος, η οποία δύναται να επεκταθεί από την ευρύτερη κοινότητα του σχολείου, προς το πιο κλειστό οικογενειακό και συγγενικό πλαίσιο κάθε μαθητή/-τριας που παρακολούθησε την ενημέρωση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η «ηλιαχτίδα» βρίσκεται εγγύτερα σε έναν ακόμη στόχο της· να συμβάλλει στη διάρρηξη και εν τέλει στην εξάλειψη των προκαταλήψεων, των ταμπού και των φόβων που επικρατούν γύρω από ζήτημα της Δωρεάς Οργάνων - Μεταμοσχεύσεις.

Επιπλέον, η στροφή του ενδιαφέροντος προς τη νέα γενιά ως πληθυσμός – στόχος, προάγει την αίσθηση σπουδαιότητας στους μαθητές, οι οποίοι, διανύοντας μία περίοδο δόμησης και εσωτερικής ανακατάταξης του εαυτού, έχουν την ανάγκη να αισθανθούν ότι ο λόγος και η λογική τους, είναι παράγοντες υπολογίσιμοι για τη βελτίωση της τρέχουσας κατάστασης.

Τέλος, η ενημέρωση αναφορικά με το ζήτημα της «Δωρεάς Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις» σχετίζεται άμεσα με τον Άνθρωπο. Η κοινωνική και ανθρωπιστική διάσταση της δράσης αυτής στοχεύει, επαγωγικά, στην καλλιέργεια του ενδιαφέροντος προς το συνάνθρωπο, καθώς και του αισθήματος Αλληλοβοήθειας και Αλληλεγγύης μέσω της εθελοντικής χροιάς που κατέχει.

4.1.2. Μεθοδολογία

Η καμπάνια πληροφόρησης – ευαισθητοποίησης «Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις» πραγματοποιήθηκε σε εκπαιδευτικά ιδρύματα – Λύκεια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Αττικής. Η επιλογή των Λυκείων πραγματοποιήθηκε με βάση τις αρχές της τυχαίας δειγματοληψίας. Από τον πλήρη κατάλογο των δημόσιων και ιδιωτικών Λυκείων της Περιφέρειας Αττικής και Πειραιώς, το δείγμα περιορίστηκε σε 48 σχολεία, για τα οποία ελήφθη ειδική άδεια και έγκριση από το Υπουργείο Παιδείας. Τελικώς, η ενημέρωση πραγματοποιήθηκε σε 21 Λύκεια του Κεντρικού, Νότιου, Δυτικού και Βόρειου Τομέα της Περιφέρειας Αττικής και της Περιφέρειας Πειραιώς. Ο πληθυσμός – στόχος αποτελείτο από μαθητές/-τριες της Α', Β' και Γ' Λυκείου, ηλικίας από 15 έως 18 ετών.

Το υλικό, δομήθηκε με βάση τα επίσημα, ανανεωμένα στοιχεία του Ε.Ο.Μ., προσαρμόστηκε στις ιδιαιτερότητες του μαθητικού κοινού και το οποίο χρησιμοποιήθηκε στα πλαίσια της ενημέρωσης, περιλάμβανε:

- Οπτικοακουστικό υλικό, αποτελούμενο από τέσσερα (4) βίντεο μικρού μήκους
- Σαράντα εννέα (49) διαφάνειες δυναμικής παρουσίασης (power point) με ενημερωτικό υλικό

- Φωτογραφίες παιδιών που έχουν φιλοξενηθεί ή συνεχίζουν να φιλοξενούνται στον Ξενώνα της «ηλιαχτίδα» και έχουν υποβληθεί σε μεταμόσχευση
- Έντυπο υλικό (φυλλάδιο) του Κέντρου Φιλοξενίας Άρρωστου Παιδιού και Οικογένειας «ηλιαχτίδα»

Η παρουσίαση πραγματοποιήθηκε από την Πρόεδρο του Κέντρου Φιλοξενίας Άρρωστου Παιδιού και Οικογένειας «ηλιαχτίδα», κα Κασσιμέρη Θεοδώρα, και τις Ψυχολόγους, κα Τσιάμη Κατερίνα και κα Σουρίδη Μαρία.

Με την ολοκλήρωση της παρουσίασης, οι μαθητές/-τριες παροτρύνονται να εκδηλώσουν τη σκέψη τους, να εκφράσουν τη γνώμη τους και να θέσουν τους προβληματισμούς τους γύρω από το θέμα της Δωρεάς Οργάνων και των Μεταμοσχεύσεων προφορικά, αλλά και γραπτώς με τη **συμπλήρωση κατάλληλου δομημένου ερωτηματολογίου. Ο διάλογος και ο σχολιασμός από την πλευρά της μαθητικής κοινότητας, κατείχε βαρύνουσα σημασία στη δράση της «ηλιαχτίδα».**

Επιπλέον, προκειμένου να ενισχυθεί η ενεργητική δράση των μαθητών/-τριών, η μαθητική κοινότητα παροτρύνθηκε να επιστρατεύσει τη δημιουργική σκέψη, φαντασία και καλλιτεχνική δράση της, εμπνεόμενη από το θέμα «Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις». Το υλικό που συγκεντρώθηκε από τη συμμετοχή του μαθητικού πληθυσμού, σχεδιάζεται να προβληθεί στην επικείμενη Ημερίδα του Ιουνίου, προκειμένου να αξιοποιηθεί καταλλήλως και να κοινοποιηθεί σε όλους τους αρμόδιους φορείς – συνεργάτες.

4.1.3. Ανάγκη Διεύρυνσης

Λόγω της απήχησης που είχε η ενημερωτική εκστρατεία «Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις» στα Λύκεια του Νομού Αττικής, επιβεβαιώνουμε την αρχική μας απόφαση, η προσπάθεια μας αυτή να συνεχιστεί και σε Λύκεια 10-15 περίπου πόλεων της υπόλοιπης Ελλάδας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα δοθεί η ευκαιρία σε νέους και εφήβους της υπόλοιπης χώρας να έρθουν σε επαφή με το παρόν – μελετώμενο ζήτημα, το οποίο χρήζει άμεσης προσοχής. Όπως μάλιστα προκύπτει από στατικά δεδομένα των μέχρι σήμερα μεταμοσχεύσεων - Πίν.1 σελ.4 του παρόντος - , φαίνεται ότι οι επαρχιακές πόλεις είναι πιο δεκτικές στην ιδέα της Δωρεάς Οργάνων, καθώς έχει παρατηρηθεί ότι τα περισσότερα συμπαγή όργανα που προωθούνται προς μεταμόσχευση, παρέχονται από την επαρχία.

Επιπροσθέτως, η ερευνητική δραστηριότητα που έχει ξεκινήσει παράλληλα με την ενημέρωση – ευαισθητοποίηση, θα είναι σαφώς πιο άρτια και ολοκληρωμένη, εάν διαφύγει από τα στενά σύνορα της πρωτεύουσας της χώρας και επεκταθεί σχεδόν στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Μία τέτοιου είδους ενέργεια, μας επιτρέπει να πραγματοποιήσουμε μία έγκυρη και αξιόπιστη έρευνα, με

αποτελέσματα τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν και να τα επεξεργαστούν, οι αρμόδιοι φορείς που εμπλέκονται στη διαδικασία της Δωρεάς Οργάνων - Μεταμοσχεύσεις.

Περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με την ανάγκη διεύρυνσης της ενημερωτικής δράσης «Δωρεά Οργάνων – Μεταμοσχεύσεις», μπορείτε να αναζητήσετε στο παράρτημα οκτώ (8) της παρούσας εργασίας.

5. ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ «Ηλιαχτίδα»

Η «ηλιαχτίδα» ιδρύθηκε το 2000 και ασχολείται με τη στήριξη και ενίσχυση όλων των παιδιών ηθικά, οικονομικά και ψυχολογικά, όπως και του οικογενειακού περιβάλλοντος τους. Επίσης, με την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της κοινής γνώμης σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Μετά από ουσιαστικές προσπάθειες 10 ετών, κατάφερε να ευαισθητοποιήσει τους συμπολίτες μας και ιδιαίτερα το Δήμο Νέας Σμύρνης, ο οποίος παραχώρησε έναν όροφο ενός κεντρικού κτιρίου και το Μάρτιο του 2010 ξεκίνησε η λειτουργία του πρώτου **Κέντρου Φιλοξενίας Αρρωστου Παιδιού και Οικογένειας** στην περιφέρεια με έδρα τη Νέα Σμύρνη. Το Κέντρο φιλοξενεί άπορα παιδιά με τους γονείς τους από όλη την Ελλάδα και Κύπρο, που έρχονται με σοβαρά προβλήματα υγείας να νοσηλευθούν στα Νοσοκομεία των Αθηνών. Τα προβλήματα υγείας τους, αφορούν ως επί το πλείστον σε παθήσεις ζωτικών οργάνων (π.χ. νεφροί, καρδιά, ήπαρ, κλπ.), τα οποία απαιτούν στις περισσότερες περιπτώσεις άμεση μεταμόσχευση του οργάνου που δυσλειτουργεί.

Η ηθική και υλική συνεχής συμπαράσταση των συνανθρώπων μας, εξασφαλίζει τη δυνατότητα, να προσφέρει στις οικογένειες και παιδιά που φιλοξενούνται, υπηρεσίες όπως διατροφή, οικονομική στήριξη (βασικά έξοδα), ψυχολογική και εκπαιδευτική στήριξη (σε παιδιά που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν σχολείο λόγω ασθένειας).

Ο Ξενώνας είναι ένας πλήρως εξοπλισμένος χώρος ικανός να καλύψει όλες τις ανάγκες, μιας άνετης και αξιοπρεπούς διαμονής μιας οικογένειας. Όλες οι παροχές προσφέρονται εντελώς δωρεάν.

Η προσφορά του Συλλόγου, δεν περιορίζεται μόνο στο ξενώνα, αλλά ένας μεγάλος αριθμός άπορων οικογενειών της περιφέρειας δέχεται καθημερινά βοήθεια από την «ηλιαχτίδα».

Σήμερα, όραμα του Συλλόγου και διακαής πόθος, είναι η διατήρηση του **Κέντρου Φιλοξενίας Αρρωστου Παιδιού και Οικογένειας «ηλιαχτίδα»**, που στεγάζεται σε κτίριο της Κεντρικής Πλατείας της Νέας Σμύρνης στην οδό 2ας Μαΐου 5, 17121, αλλά και η απόκτηση ενός

μεγαλύτερου δεύτερου κτιρίου ούτως ώστε να μπορεί να φιλοξενεί κάθε παιδί που του χτύπα την πόρτα, σε ένα ζεστό, φιλικό περιβάλλον εντελώς δωρεάν, όπως γίνεται σήμερα .

Το **Κέντρο Φιλοξενίας Άρρωστου Παιδιού και Οικογένειας «ηλιαχτίδα»** κατέχει την ειδική πιστοποίηση Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

Επίσης, είναι:

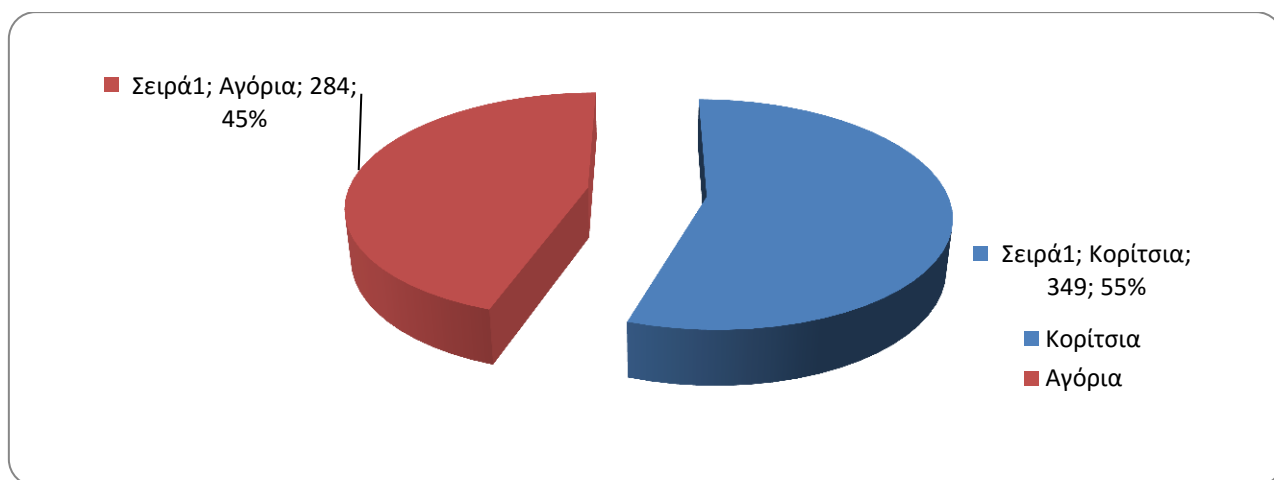
Τακτικό Μέλος του Διεθνούς Δικτύου Οργανώσεων, "Eurochild", με έδρα τις Βρυξέλλες από το 2008.

Τακτικό Μέλος του Διεθνούς Συνασπισμού OP3CRC International Coalition για τα δικαιώματα του Παιδιού, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) από το 2012, ως εκπρόσωπος της Ελλάδας.

6. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

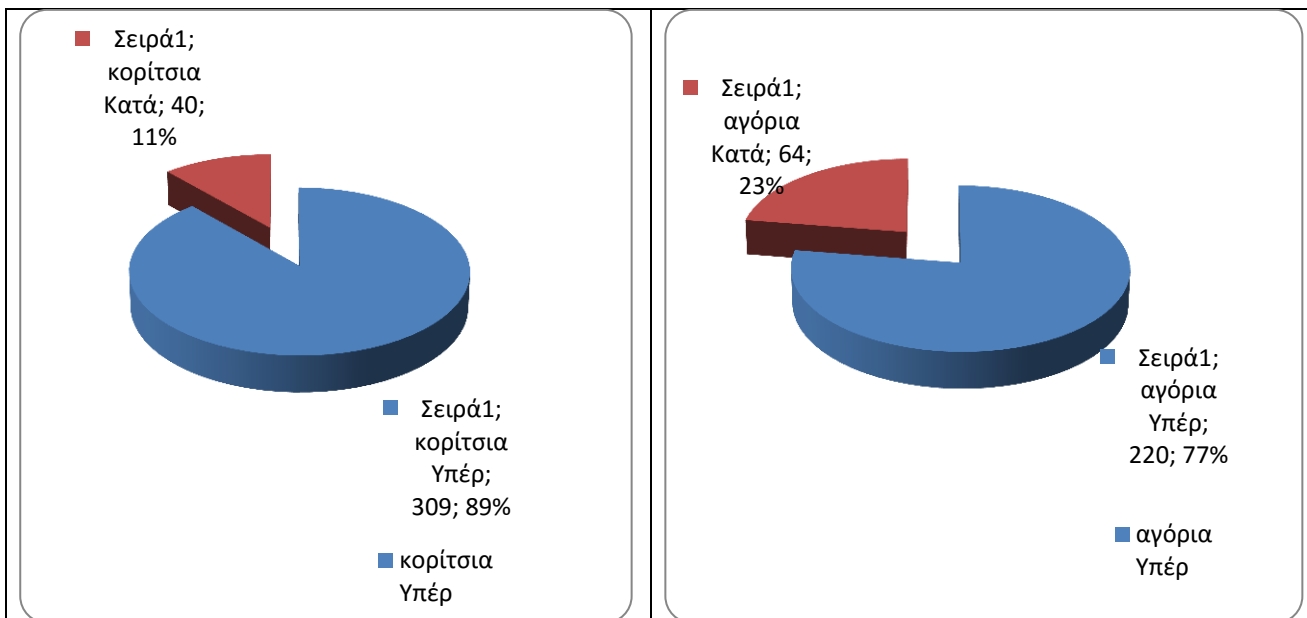
Το πρόγραμμα της ενημέρωσης πραγματοποιήθηκε συνολικά σε **21 Λύκεια** της Αττικής. Τα σχολεία επιλέχθηκαν, ώστε να καλύπτουν ένα μεγάλο φάσμα των κοινωνικο – οικονομικών ανισοτήτων της Περιφέρειας, ώστε το δείγμα των ερωτηματολογίων να είναι αντιπροσωπευτικό. Η ηλικιακή ομάδα ενημέρωσης παρέμεινε εστιασμένη στις **ηλικίες μεταξύ 15 και 18 ετών**, καλύπτοντας έτσι τις τρεις τάξεις του Λυκείου, η δε συμμετοχή των μαθητών στην ενημέρωση, αλλά και στην έρευνα με τα ερωτηματολόγια, ήταν προαιρετική. **Συνολικά ενημερώθηκαν 5780 μαθητές και συγκεντρώθηκαν 696 ερωτηματολόγια, εκ των οποίων 633 κρίθηκαν ως κατάλληλα.** Οι εξαιρέσεις ήταν περιπτώσεις που δεν μπόρεσε να ολοκληρωθεί η ηλεκτρονική υποβολή και ελάχιστες περιπτώσεις, όπου οι ίδιοι οι μαθητές επέλεξαν τη μη ορθή συμπλήρωση των πεδίων. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν ηλεκτρονικά από τους μαθητές σε δικό τους χρόνο, με εξαίρεση τα πρώτα 100 που μοιράστηκαν πιλοτικά για να γίνει ο αρχικός έλεγχος της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου.

Το πρώτο στοιχείο που γίνεται σαφές, είναι η πολύ μεγαλύτερη συμμετοχή των κοριτσιών (349) έναντι των αγοριών (284) στην έρευνα.

Σχήμα 2 Το ποσοστό των απαντήσεων κατά φύλο

Αντίστοιχα, το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των κοριτσιών αποτυπώνεται και στην ερώτηση, εάν είναι Υπέρ ή Κατά της Δωρεάς Οργάνων, όπου τα κορίτσια δηλώνουν θετικά σε μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με τα αγόρια.

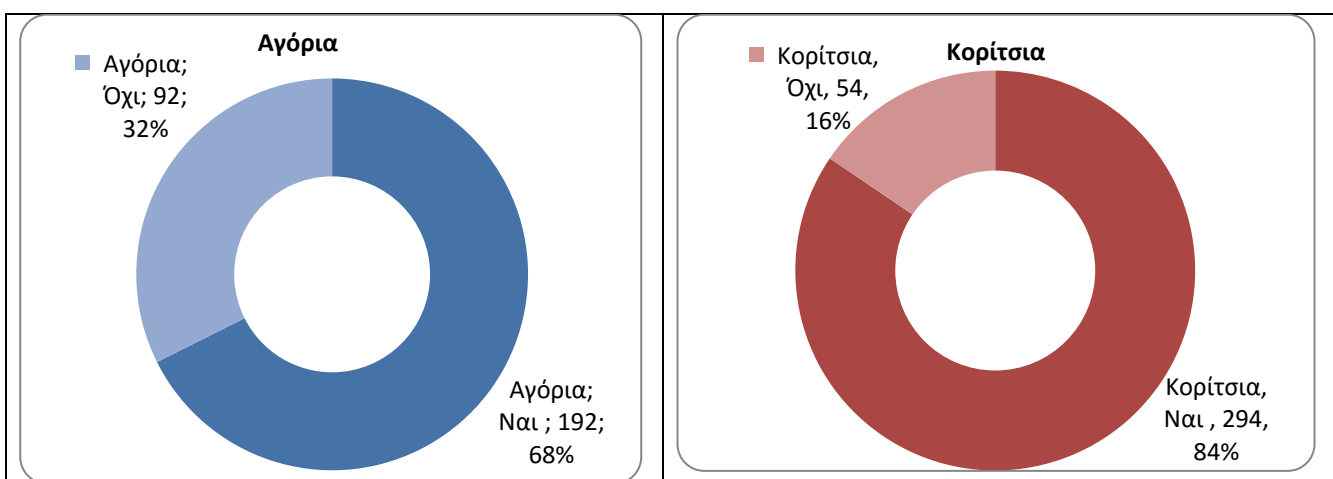

Σχήμα 3 ποσοστό κοριτσιών που είναι Υπέρ ή Κατά της μεταμόσχευσης και της δωρεάς οργάνων

Σχήμα 4 ποσοστό αγοριών που είναι Υπέρ ή Κατά της μεταμόσχευσης και της δωρεάς οργάνων

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που θα μπορούσαν να ερμηνεύσουν ένα τέτοιο αποτέλεσμα, αλλά επιγραμματικά αναφέρονται η διαφορετική ηλικία ωρίμανσης μεταξύ αγοριών και κοριτσιών στην εφηβεία, η σχέση μεταξύ γέννησης-μητρότητας- θανάτου, η γρηγορότερη ωρίμανση της έννοιας της συμπόνιας κ.α. Αναλυτικότερες ερμηνείες των αποτελεσμάτων θα ακολουθήσουν στην επόμενη ενότητα.

Αντίστοιχα αποτελέσματα δίνει και η ερώτηση σχετικά με την πρόθεση να γίνουν δωρητές κατά την ενηλικίωση. Παρατηρείται μία μείωση του ποσοστού που δηλώνει ότι θα γινόταν δωρητής σε σχέση με το ποσοστό των παιδιών που δηλώνουν υπέρ της μεταμόσχευσης.

Σχήμα 5 ποσοστό αγοριών που είναι Υπέρ ή Κατά της μεταμόσχευσης και της δωρεάς οργάνων

Σχήμα 6 ποσοστό κοριτσιών που είναι Υπέρ ή Κατά της μεταμόσχευσης και της δωρεάς οργάνων

Από την ποιοτική ανάλυση των ανοιχτών ερωτήσεων που υπήρχαν στο δείγμα, προκύπτει ότι μεγάλο ποσοστό των μαθητών δεν αντιλαμβάνονται τη έννοια του θανάτου και σε καμία περίπτωση δεν είναι σε θέση να σκεφτούν το δικό τους θάνατο. Φυσικό & απόλυτα αναμενόμενο είναι για εφήβους να νιώθουν άτρωτοι και αθάνατοι και ταυτίζεται με την ανεμελιά και το θάρρος της ηλικίας. Η ενημέρωση σε αυτές τις ηλικιακές ομάδες αποτελεί μία γείωση και ένα προβληματισμό, για μια πιο ρεαλιστική αντιμετώπιση της ζωής, αν και σε μεγάλο βαθμό δεν είναι σε θέση να νιώσουν ταύτιση. Χαρακτηριστικές είναι απαντήσεις, όπως:

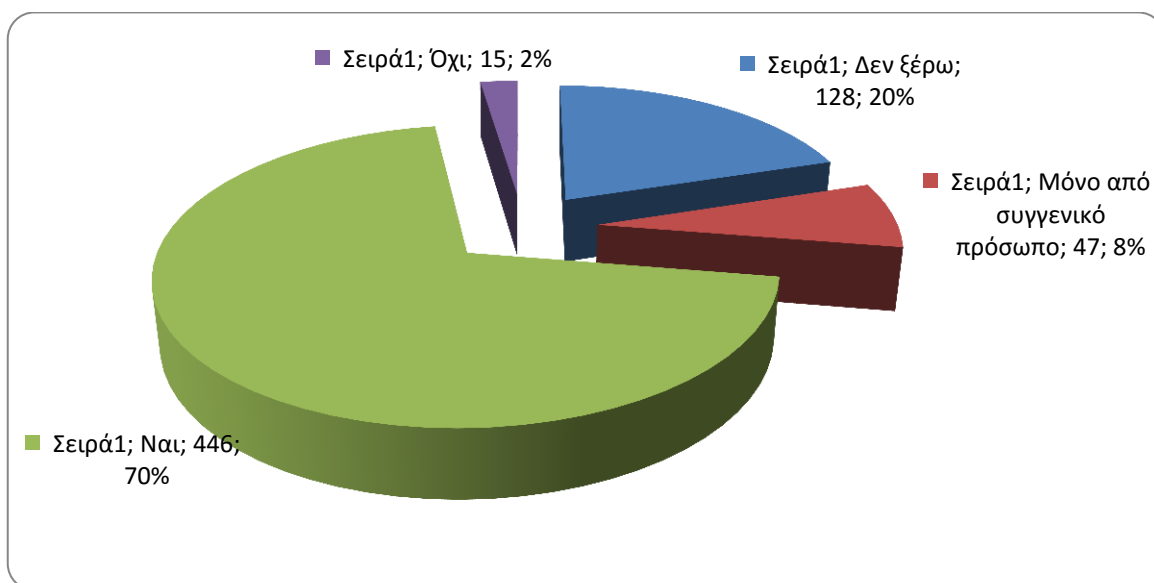
«θα γινόμεν δωρητής, γιατί θα είμαι πολύ χαρούμενος που μετά θα βλέπω τους ανθρώπους που βοήθησα να ζουν και να γίνονται ευτυχισμένοι»

«θα γινόμεν δωρητής, γιατί όταν δίνεις σε κάποιον ζωή αυτό σου δίνει χαρά».

«δεν θα γινόμεν δωρητής, γιατί φοβάμαι ότι μετά θα μου λείπουν τα όργανά μου»

Η χρονική στιγμή κατά την οποία κάποιος γίνεται δωρητής, καθώς, και η έννοια του θανάτου φαίνεται να είναι αρκετά συγκεχυμένες από τις παραπάνω απαντήσεις και είναι ακριβώς το σημείο αυτό, από όπου ξεκινούν οι φοβίες και η αρνητική προδιάθεση σε σχέση με τη δωρεά οργάνων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το επόμενο στοιχείο, από το οποίο προκύπτει ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών που δηλώνουν κατά της δωρεάς οργάνων και δηλώνουν κατηγορηματικά ότι δεν θα γινόταν οι ίδιοι δωρητές, στην ερώτηση εάν οι ίδιοι θα λάμβαναν μόσχευμα, απαντούν θετικά.

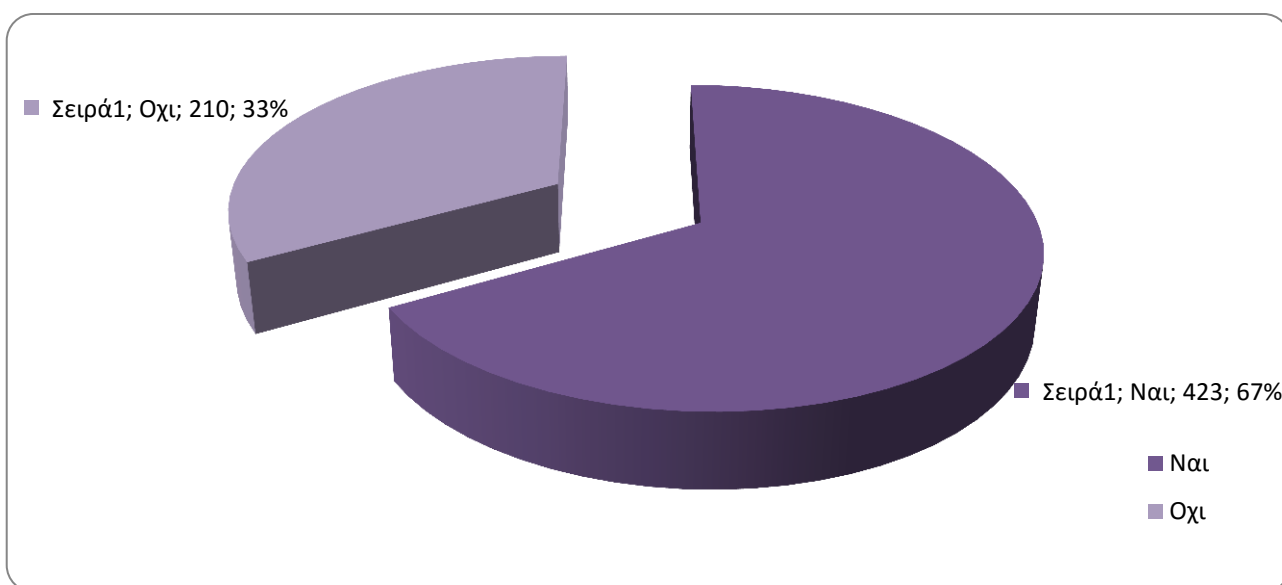
Σχήμα 7: Αποτελέσματα της ερώτησης εάν θα δεχόταν να λάβουν οι ίδιοι μόσχευμα

Μεγάλο ποσοστό στην ερώτηση εάν θα ελάμβαναν οι ίδιοι ένα μόσχευμα, συγκεντρώνει και η απάντηση *Δεν Ξέρω*. Θεωρείται πολύ ειλικρινές για παιδιά-εφήβους να μην έχουν σκεφτεί και προβληματιστεί γύρω από τα θέματα της αρρώστιας και του θανάτου και το αποτέλεσμα αυτό έρχεται να στηρίξει και να ενισχύσει τα ευρήματα των ερωτήσεων ανοιχτού τύπου. Οι μαθητές που

απάντησαν σταθερά αρνητικά (αν θα γίνονταν δωρητές και αν θα λάμβαναν οι ίδιοι μόσχευμα) ως κύρια αιτία της άρνησης προτάσσουν τη θρησκεία.

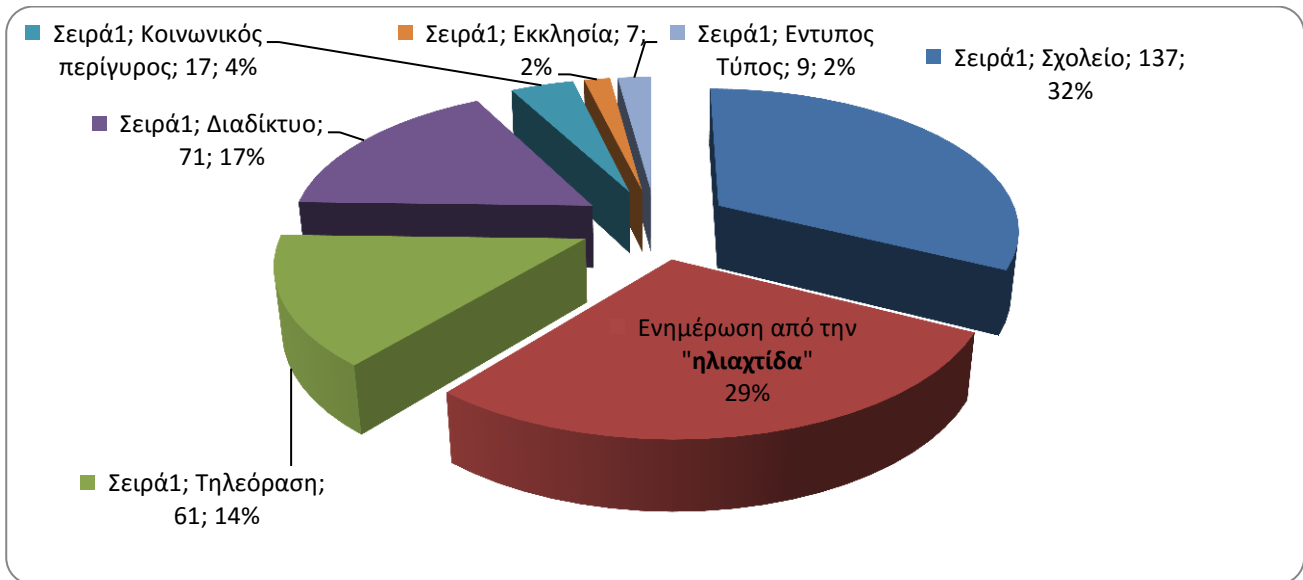
Μια επαναλαμβανόμενη έννοια σε πολλά ερωτηματολόγια είναι ο *Φόβος*. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε 74 απαντήσεις ανοιχτού τύπου, η έννοια του φόβου εμφανίζεται με κάποια μορφή: φόβος θανάτου, φόβος τι θα γίνει μετά, φόβος στοχοποίησης, φόβος αρρώστιας, φόβος πόνου κλπ. **Μόνο η συνεχής ενημέρωση** από έγκριτους φορείς, σε χώρο όπου τα παιδιά νιώθουν ασφαλή - όπως το σχολείο - από καταρτισμένους ανθρώπους, σε ένα κλίμα δημιουργικού διαλόγου, όπου όλοι θα μπορούν να εκφράσουν τις ανησυχίες τους χωρίς επικρίσεις, μπορεί να δώσει απαντήσεις στους φόβους που συνοδεύουν τη Δωρεά Οργάνων.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στην ενημέρωση που υπάρχει σχετικά με θέματα Μεταμόσχευσης και Δωρεάς Οργάνων. Σχεδόν το ένα τρίτο των μαθητών απαντά ότι δεν είχε ενημερωθεί ποτέ πριν σχετικά με το θέμα, ποσοστό πολύ μεγάλο, ιδιαίτερα σε σύγκριση με τον μεγάλο αριθμό των μαθητών που αναφέρονται στο φόβο. Η επίσημη ενημέρωση είναι η μοναδική απάντηση για το φόβο και τις φήμες που κυκλοφορούν.

Σχήμα 8 Συνολικό ποσοστό παιδιών που είχαν κάποια ενημέρωση σχετικά με τη μεταμόσχευση και τη δωρεά οργάνων

Το σχολείο και η «ηλιαχτίδα» συγκεντρώνουν τις περισσότερες απαντήσεις στους φορείς ενημέρωσης. Διαχρονικά ο ρόλος της «ηλιαχτίδα» ως έγκριτος φορέας ενημέρωσης (από το 2000) έχει καταφέρει να περάσει έντονα ένα δυνατό μήνυμα σχετικά με τη δωρεά οργάνων και τις μεταμοσχεύσεις.

Σχήμα 9 Ποσοστωση απαντήσεων ανά φορέα ενημέρωσης

Η προσπάθεια όμως δεν σταματάει εδώ. Η δράση της «ηλιαχτίδα» πρέπει και οφείλει να συνεχιστεί για να αγγίξει τις ψυχές των παιδιών και μέσω των παιδιών αυτών να περάσει το μήνυμα της Δωρεάς Οργάνων στην οικογένεια. Μεγάλο ποσοστό των παιδιών που αναζητούν απαντήσεις και ενημέρωση για το ανωτέρω θέμα, καταφεύγουν στο διαδίκτυο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει σαφές ότι το διαδίκτυο δεν αποτελεί έναν ελεγμένο και αξιόπιστο φορέα ενημέρωσης και υπάρχει κίνδυνος να δεχθεί λανθασμένη, έως και επικίνδυνη πληροφόρηση. Το θετικό μήνυμα είναι, ότι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον εκ' μέρους των παιδιών, και εδώ έρχεται η «ηλιαχτίδα» που έχει τις γνώσεις και την κατάρτιση για να καλύψει αυτό το κενό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η εκκλησία καλύπτει πολύ μικρό ποσοστό της ενημέρωσης (μόλις 2%) των απαντήσεων και πολύ πρόσφατα (2005) αποδέχτηκε τη Δωρεά Οργάνων ως Δωρεά Ζωής. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών που ενημερώθηκαν από την εκκλησία δηλώνει ότι είναι υπέρ της Δωρεάς Οργάνων και της Μεταμόσχευσης, ενώ από αυτούς που δηλώνουν κατά - για θρησκευτικούς λόγους - κανείς δεν έχει λάβει ενημέρωση από την εκκλησία, αλλά ούτε και από κανένα άλλο επίσημο φορέα.

7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της έρευνας με τα ερωτηματολόγια, ήταν η διερεύνηση της πρόθεσης των μαθητών να γίνουν Δωρητές στο μέλλον, καθώς και η στάση τους (υπέρ / κατά) απέναντι στη Δωρεά Οργάνων και τη Μεταμόσχευση. Η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών δήλωσε υπέρ της Δωρεάς Οργάνων και αντίστοιχα, επιβεβαίωσε ότι θα δεχόταν να γίνουν Δωρητές στο μέλλον, γεγονός που δεν συνάδει με τα επίσημα στοιχεία του EOM για τον αριθμό των καταγεγραμμένων δωρητών. Ανάμεσα στην πρόθεση και την υλοποίηση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία, υπάρχει ένα τεράστιο χάσμα το οποίο θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω.

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για το παραπάνω εύρημα, αλλά η ενημέρωση αποτελεί τον κυρίαρχο παράγοντα, που μπορεί με διαφορετικούς τρόπους να συμβάλλει στη λήψη ή μη της απόφασης να γίνει κανείς δωρητής. **Ο φόβος που αναγνωρίζεται από τους μαθητές ως κυρίαρχος παράγοντας στη λήψη απόφασης, είναι απόρροια της άγνοιας και της έλλειψης ενημέρωσης που σχετίζεται με τα θέματα της Δωρεάς Οργάνων και των Μεταμοσχεύσεων.** Το αποτέλεσμα αυτό, είναι αντιπροσωπευτικό της παγκόσμιας έλλειψης γνώσης και ενημέρωσης, σχετικά με το εν λόγω θέμα, όπως φαίνεται και από αντίστοιχες έρευνες του εξωτερικού. Αλλά, σε συνδυασμό με το απογοητευτικό χαμηλό ποσοστό δωρητών στη χώρα μας, αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Η παρούσα έρευνα αναδεικνύει και το ποσοστό των συμμετεχόντων που δηλώνουν θετικοί στο να λάβουν κάποιο όργανο, εάν χρειαστεί. Απεδείχθη ότι πολύ μεγάλο ποσοστό των μαθητών, ακόμα και από αυτούς που δηλώνουν κατά, θα δεχόταν να λάβει όργανο, εάν ήταν απαραίτητο. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί με όλες τις προηγούμενες μελέτες που έχουν γίνει γύρω από το συγκεκριμένο θέμα. **Η πρόθεση να λάβει κάποιος ένα όργανο είναι πολύ μεγαλύτερη από την πρόθεση να δωρίσει, με ό,τι μπορεί να υπονοεί αυτό, για την ηθική και τις αξίες της κοινωνίας μας.** Αυτό που σήμερα λέγεται ενσυναίσθηση και παλαιότερα αναφερόταν ως «ανθρωπιά», δείχνει να μην αγγίζει πολλούς συνανθρώπους μας, σε παγκόσμια κλίμακα, όταν δεν είναι σε θέση να ταυτιστούν με το πρόβλημα, παρά μόνο όταν τίθεται επί προσωπικού. Αυτή η αντιμετώπιση ότι «είναι κάποιου άλλου το πρόβλημα» είναι έκδηλη σε πάρα πολλές εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής των σύγχρονων ανθρώπων (κυκλοφοριακό, μόλυνση, ρύπανση, ανακύκλωση, αναμονή, υγεία κλπ) και χαρακτηρίζει το σύγχρονο τρόπο ζωής στις μεγαλουπόλεις. Είναι αποτέλεσμα της αποξένωσης και της απομάκρυνσης από την έννοια της γειτονιάς, όπου όλοι γνωρίζονται και ενδιαφέρονται για το γείτονα. Επιπλέον, η απομάκρυνση από τη φύση και τον κύκλο της ζωής, καθώς, και ο προστατευτισμός των παιδιών στις μεγαλουπόλεις, δημιουργεί θέματα ταμπού, όπως ο θάνατος και η ασθένεια - που πεισματικά στερούνται συζητήσεως και ενημέρωσης και γίνονται έρμια των προκαταλήψεων. **Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι μαθητές σε πολύ μεγάλο ποσοστό είχαν την τάση να «χτυπούν ξύλο» και να «φτύνουν τον κόρφο τους», όταν αναφερόταν κατά την ενημέρωση οι λέξεις «θάνατος» ή «αρρώστια». Η εξάλειψη του αδικαιολόγητου φόβου, των**

προκαταλήψεων που παραπέμπουν σε άλλες εποχές, των κακόβουλων ιστοριών και της άγνοιας, αποτελούν πρωταρχικούς στόχους της ενημέρωσης που διεξάγεται από την «ηλιαχτίδα» στα σχολεία και η δυνατότητα επικοινωνητικού διαλόγου χωρίς πίεση και σε ένα δημιουργικό κλίμα ανταλλαγής απόψεων.

Στόχος δεν είναι να πείσουμε τους μαθητές, στόχος είναι να τους εισάγουμε τον προβληματισμό και αυτοί με τη σειρά τους να τον μεταφέρουν στην οικογένειά τους, ώστε να μπορούν να λάβουν μία ενημερωμένη απόφαση βασισμένη στη γνώση και όχι στο φόβο.

Από έρευνες στο εξωτερικό έχει προκύψει ότι ακόμα και όταν ο θανών είναι στη λίστα των δωρητών, η οικογένεια είναι σε μεγάλο ποσοστό αρνητική στο να δωρίσει τα όργανα του οικείου της. Αντίστοιχα, προκύπτει ότι συμμετέχοντες σε αντίστοιχες έρευνες ήταν λιγότερο θετικοί στο να δωρίσουν τα όργανα των οικείων τους από το να δωρίσουν τα δικά τους. Χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση σχετικά με την άρνηση των συγγενών να τιμήσουν τις επιθυμίες του θανόντα, αλλά πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα παγκόσμια στοιχεία πάνω από το 40 % των καταγεγραμμένων δωρητών δεν το έχει αναφέρει στην οικογένειά του. Η προσέγγιση από στην οικογένεια που υιοθετεί η έρευνα, που προτείνεται από την «ηλιαχτίδα», έρχεται να καλύψει το κενό αυτό. **Τα παιδιά ενθαρρύνονται να συζητήσουν το θέμα με την οικογένειά τους, αλλά αυτή τη φορά ανατρέποντας την κλασσική φορά γνώσης από το γονιό προς το παιδί. Στην περίπτωση αυτή το παιδί είναι ο πιο ενημερωμένος εκ των συζητητών και φέρνει ένα θέμα ταμπού στο σπίτι, με απλό, και κατανοητό τρόπο.**

Η νομοθεσία στην Ελλάδα απαιτεί συναίνεση των συγγενών ακόμα και στην περίπτωση που ο θανών έχει εγγραφεί στα Μητρώα των Δωρητών. Το σημείο αυτό της νομοθεσίας την κάνει να διαφέρει ουσιαστικά από αυτή των άλλων χωρών και να **μειώνει σημαντικά τον αριθμό των διαθέσιμων οργάνων.** Οι μαθητές, αφού τους δόθηκε λεπτομερής επεξήγηση του νόμου, παρέμειναν διχασμένοι στις απόψεις τους. Με μικρή πλειοψηφία δήλωσαν ότι θεωρούν ότι είναι προσωπικό θέμα του κάθε ανθρώπου και δεν θα έπρεπε να αποφασίζουν οι συγγενείς, εκτός εάν το άτομο δεν έχει δηλώσει πιο πριν την προτίμησή του. Μεγάλο μέρος αυτής της απάντησης έχει να κάνει με την **έλλειψη εμπιστοσύνης προς το σύστημα,** γεγονός που έχει αποτυπωθεί και στις ανοιχτού τύπου ερωτήσεις σε συνδυασμό με την άγνοια βασικών εννοιών γύρω από τη Δωρεά όπως είναι ο **εγκεφαλικός θάνατος, η ιστοσυμβατότητα** κλπ.. Χαρακτηριστικά αναφέρεται:

«δεν είμαι σίγουρη ότι θα δοθούν σε αυτούς που τα έχουν περισσότερο ανάγκη»

«αν τα δώσουν κάπου και πάνε χαμένα και μετά κάποιος νέος τα χρειαστεί»

(αυτούσια αποσπάσματα από απαντήσεις μαθητών)

Στη συγκεκριμένη έρευνα έλαβαν μέρος μόνο μαθητές που έλαβαν την πιλοτική ενημέρωση από την «ηλιαχτίδα». Μεγάλο ενδιαφέρον θα είχε να μπορούσε να γίνει μία συγκριτική έρευνα στους μαθητές πριν και μετά την ενημέρωση και το ερωτηματολόγιο να εμπλουτιστεί με ένα τμήμα γενικών γνώσεων και συνηθισμένων μύθων γύρω από τη Μεταμόσχευση και τη Δωρεά Οργάνων για να μπορέσει με τον τρόπο αυτό να αξιολογηθεί καλύτερα το θετικό αποτέλεσμα της ενημέρωσης. Επιπλέον, θα ήταν ενδιαφέρον να συμμετέχουν και γονείς ή μέλη της οικογένειας των μαθητών, σε μία πολύ μικρότερη κλίμακα, ώστε να διερευνηθεί ακριβώς ο βαθμός στον οποίο η συγκεκριμένη ενημέρωση βοήθησε να ενταχθεί η Μεταμόσχευση και η Δωρεά Οργάνων, ως ένα νέο θέμα συζήτησης στην οικογένεια και οι αντιδράσεις των ανηλίκων σε αυτού του είδους (από το παιδί προς το γονιό) την προσέγγιση.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Το τεράστιο κενό στην ενημέρωση που αναγνώρισαν όλοι οι ερωτηθέντες πρέπει να καλυφθεί και να δοθούν επιστημονικές αλλά κατανοητές απαντήσεις με απλότητα χωρίς να θεωρούνται θέματα ταμπού. Η ανάγκη για ενημέρωση και για πληροφόρηση ως προς το ιατρικό κομμάτι, αλλά και σχετικά με τη διαδικασία, είναι έκδηλη τόσο από το πλήθος των ερωτήσεων που συνόδευε την κάθε παρουσίαση, όσο και από το μεγάλο ποσοστό που δηλώνει ότι έχει ψάξει σχετικά θέματα στο διαδίκτυο. Όπως όμως αναφέρεται και παραπάνω, το διαδίκτυο δεν αποτελεί έγκυρη και αξιόπιστη πηγή ενημέρωσης και ο χρήστης διατρέχει το κίνδυνο να πέσει θύμα παραπληροφόρησης, είτε εσκεμμένης, είτε λόγω άγνοιας.

Η επέκταση της ενημέρωσης στην Ελληνική επαρχία, είναι το επόμενο φυσικό βήμα αυτής της προσπάθειας, κυρίως γιατί τα λίγα διαθέσιμα μοσχεύματα στην Ελλάδα προέρχονται από την επαρχία και όχι από τις μονάδες εντατικής θεραπείας των νοσοκομείων της Αθήνας. Θα πρέπει να ψάξει η «ηλιαχτίδα» τους ανθρώπους που επιθυμούν και δείχνουν τη διάθεση τους να προσφέρουν και να τους απλώσει το χέρι. Μόνο διαμέσου της επαναλαμβανόμενης και συνεχούς ενημέρωσης υπάρχει ελπίδα να εγγραφούν περισσότεροι άνθρωποι στα Μητρώα Δωρητών και να γίνει μία ειλικρινής συζήτηση στις οικογένειές τους, ώστε όλοι να σέβονται τις αποφάσεις των οικείων τους.

Στο δεύτερο μέρος του έργου που είναι η έρευνα με τα ερωτηματολόγια, προκύπτει ότι το αρχικό ερωτηματολόγιο θα πρέπει να συμπληρωθεί με περισσότερα δημογραφικά στοιχεία. Είναι σημαντικό να ερωτηθούν οι μαθητές σχετικά με την αιμοδοσία που αποτελεί μία

ιατρική πράξη για τον συνάνθρωπο και είναι καλός δείκτης της εξοικείωσης του ερωτηθέντα με τέτοιου είδους διαδικασίες. Η ύπαρξη χρόνιου ασθενούς στο οικογενειακό περιβάλλον, αποτελεί έναν χρήσιμο επιπλέον δείκτη εξοικείωσης του ερωτηθέντα, με την ιδέα της αρρώστιας και ενδεχομένως του θανάτου.

Προτείνεται, η συμπλήρωση – βελτίωση του ερωτηματολογίου σύμφωνα με τα ευρήματα της πιλοτικής έρευνας στην Αττική καθώς και με ερωτήσεις γνώσεων που θα απαντώνται πριν και μετά την ενημέρωση. Επιπλέον, **θα κατασκευαστεί και θα υπάρξει διαθέσιμο στο διαδικτυο ερωτηματολόγιο που θα απευθύνεται σε γονείς, ώστε να αξιολογηθεί η ροή της πληροφόρησης από τους μαθητές στο οικείο περιβάλλον τους.**

Στο τελευταίο σκέλος της έρευνας που είναι η δημοσιοποίηση των στοιχείων, η σημασία είναι πολλαπλή. Στα μικρότερα μέρη οι εκδηλώσεις είναι πολύ λιγότερες σε σύγκριση με την Αθήνα, για οποιοδήποτε θέμα, αλλά η συμμετοχή είναι πάντα πολύ μεγαλύτερη. Ο ανοιχτός διάλογος και η επικοινωνία με τους ανθρώπους πλειοψηφικά, έχει να διδάξει και να προσφέρει πολλά στον αριθμό των διαθεσίμων Μοσχευμάτων και στις δύο πλευρές, και αποτελεί ένα φόρο τιμής στους ανθρώπους που προσφέρουν. Είναι σημαντικό, η ενημέρωση να φτάσει πρώτα στους ανθρώπους που είναι πιο ανοιχτοί απέναντι στη Δωρεά Οργάνων και τη Μεταμόσχευση, και μετά με τη δια στόματος διαφήμιση να εξαπλωθεί το μήνυμα της Προσφοράς και της Δωρεάς.

Μέχρι στιγμής, η ανταπόκριση από τα παιδιά ήταν μεγάλη. Η εθελοντική συμπλήρωση των ερωτηματολογίων ξεπέρασε κατά πολύ τις αρχικές προσδοκίες μας και η γνώση εξαπλώνεται .

Είναι η στιγμή που με τα τελευταία δυσάρεστα γεγονότα (θάνατος της νεαρής μαθήτριας σε σχολική εκδρομή στην Ιταλία) το θέμα της Δωρεάς Οργάνων ήρθε ξανά στην επικαιρότητα και πρέπει να εκμεταλλευτούμε το γεγονός αυτό για να ενημερώσουμε εφήβους σε ολόκληρη τη χώρα. Το κέρδος δεν είναι μόνο να αυξηθούν οι εγγεγραμμένοι Δωρητές. Το κέρδος θα είναι να σωθεί μία ανθρώπινη ζωή. **Πρέπει η χώρα μας να σταματήσει να κρατά την θλιβερή τελευταία θέση στον αριθμό των διαθεσίμων μοσχευμάτων, αλλά η νέα γενιά να γίνει πιο ανθρώπινη και ευαίσθητη προς το συνάνθρωπο.** Τέλος, ο εθελοντισμός και η ανιδιοτελής προσφορά είναι η μεγαλύτερη ένδειξη πολιτισμού για μια κοινωνία και η δική μας κοινωνία οφείλει να κρατήσει τον πολιτισμό ψηλά.

Όταν το διακύβευμα είναι η ανθρώπινη ζωή δεν υπάρχουν περιθώρια για λάθος χειρισμούς, ημιμάθεια και αδιαφορία. Χρειάζεται μία οργανωμένη εκστρατεία ενημέρωσης ενάντια στην προκατάληψη, το φόβο, και τις κλειστές πόρτες, που θα φτάσει και θα συμπεριλάβει όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους. **Η «ηλιαχτίδα» έχει τη διάθεση, τη δυναμική,**

το καταρτισμένο προσωπικό και την τεχνογνωσία για να αναλάβει ένα τέτοιο εγχείρημα, καθώς η ενημερωτική της δράση έχει πλέον αναγνωριστεί από ένα πολύ μεγάλο ποσοστό μαθητών, κάτι που θα γίνει ο κύριος μοχλός, για να καταφέρει την ολοκλήρωση του οράματός της.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

10.1 Βιβλιογραφία

- * Τσαβδαρόγλου, Γ., Παλαιολούγκα, Χ., Τσαβδαρόγλου, Α., Φώτος, Ν. και Μπροκαλάκη, Η. (2013). Στάση και γνώση των φοιτητών νοσηλευτικής απέναντι στη δωρεά και μεταμόσχευση ιστών και οργάνων. *Νοσηλευτική*. 52(2).
- * Symvoulakis, I D Komninos, Antonakis,N, Morgan,M Alegakis, A, Tsafantakis,Chatziarsenis,,M Philalithis,A and Jones, (2009) «Attitudes to kidney donation among primary care patients in rural Crete, Greece» *Public Health.*; 9: p.54.-59
- * Jones,S, Reis,S, Andrews,K (2009)«Communication About Organ Donation Intentions: Formative Research for a Social Marketing Program Targeting Families» *Social Marketing Quarterly*,V:15:2,p63-73
- * Guadagnoli, E., Christiansen, C. L., De Jong, W., McNamara, P., Beasley, C., Christiansen, E.,et al. (1999). The public's willingness to discuss their preference for organ donation with family members. *Clinical Transplantation*, 13, p.342–348.

10.2 Πιστοποιήσεις της «Ηλιαχτίδας»

- <http://www.et.gr> ΦΕΚ τ. Β 1736/ 03-08-2011.
- <http://www.et.gr> ΦΕΚ τ. Β 74/ 29-01-2007.
- http://www.gsis.gr/gsis/info/gsis_site/Services/Epixeiriseis/FreeDownloads/kad.html
- <http://www.et.gr> ΦΕΚ τ. Α 3106/ 2003
- <http://www.et.gr> ΦΕΚ τ. Α 16/23-01-2013
- <http://www.et.gr> ΦΕΚ 221/Β/09-02-2012 και ΦΕΚ 1360/Β/25-04-2012
- <http://www.esr.gr/arxeion-xml/pages/esr/esrSite/get-index> Ε.Σ.Ρ (Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης)

10.3 Άδειες

- Υπουργείο Υγείας Αρ. πρωτ.: Γ3δ/Φ.ΕΠ5/Γ.Π.101272
- Υπουργείο Παιδείας Αρ. Πρωτ. 208653Δ2 / 22-12-2014
- Ε.Ο.Μ. Αρ. Πρωτ. 5675 / 18-12-2014

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΔΩΡΕΑ ΟΡΓΑΝΩΝ – ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ

Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε προκειμένου να μελετήσουμε τις ευρύτερες απόψεις σας σχετικά με το θέμα της Δωρεάς Οργάνων και των Μεταμοσχεύσεων. Μην αναγράφετε το όνομά σας στο ερωτηματολόγιο, καθώς η συμπλήρωση είναι ανώνυμη. Παρακαλούμε πολύ, προσπαθήστε να απαντήσετε με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ειλικρίνεια στις ερωτήσεις. Οι απαντήσεις σας δεν αξιολογούνται και δε βαθμολογούνται, ούτε επηρεάζουν την επίδοσή σας σε σχολικά μαθήματα.

Φύλο:

Αγόρι

Κορίτσι

Ηλικία:

_____

Σχολείο φοίτησης:

_____

Τάξη φοίτησης:

_____

Περιοχή μόνιμης κατοικίας:

_____

Οικογενειακή κατάσταση:

Μένω με τη μητέρα και τον πατέρα μου

Μένω μόνο με τη μητέρα ή μόνο με τον πατέρα μου

Μένω με τη μητέρα, τον πατέρα και τον/την αδερφό/-ή μου

Μένω με τη μητέρα, τον πατέρα και τα αδέρφια μου (από 2 και πάνω)

Μένω με κηδεμόνες εκτός της μητέρας και του πατέρα μου

Μένω σε Κέντρο Φιλοξενίας ή Ξενώνα

Εθνικότητα:

Ελληνική

Άλλη:

Είσαι Υπέρ ή Κατά της Δωρεάς Οργάνων;

- Υπέρ
- Κατά
- Δεν είμαι σίγουρος/-ή

Αν είσαι Υπέρ, για ποιό λόγο;

- Είναι πράξη Αλληλεγγύης και Βοήθειας
- Αξιοποιούνται όργανα που βρίσκονται σε καλή κατάσταση
- Μπορούν να σωθούν ζωές
- Ένα μέρος του εαυτού μου συνεχίζει να ζει
- Άλλος λόγος:

Αν είσαι Κατά, για ποιό λόγο;

- Φοβάμαι
- Για ιατρικούς λόγους
- Για θρησκευτικούς λόγους
- Δεν το έχω σκεφτεί ακόμα
- Άλλος λόγος:

Θεωρείς ότι η ενημέρωση για το θέμα της Δωρεάς Οργάνων είναι επαρκής στη χώρα μας;

(Σημείωσε την απάντησή που σε αντιπροσωπεύει καλύτερα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Αρκετά, 5=Πολύ)

	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πολύ

Έχεις παρακολουθήσει σχετικές ενημερωτικές εκπομπές / διαλέξεις / ενημερώσεις;

- Ναι
- Όχι

Αν ναι, από πού;

- Έντυπος τύπος (π.χ. εφημερίδες, περιοδικά)
- Τηλεόραση
- Ραδιόφωνο
- Διαδίκτυο
- Αφίσες
- Κοινωνικός περίγυρος
- Εκκλησία
- Σχολείο
- Ειδικοί Φορείς
- Ενημέρωση από την «ηλιαχτίδα»
- Άλλο:

Συμφωνείς με το Νόμο που ισχύει στην Ελλάδα σχετικά με τη Δωρεά Οργάνων;

Στην Ελλάδα, προκειμένου να γίνει κάποιος Δότης Οργάνων, θεωρείται απαραίτητη η συναίνεση των συγγενών πρώτου βαθμού.

(Σημείωσε την απάντησή που σε αντιπροσωπεύει καλύτερα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Αρκετά, 5=Πολύ)

	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πολύ

Αιτιολόγησε τη θετική ή αρνητική απάντησή σου:

--

Σύμφωνα με όσα γνωρίζεις, θα γινόσουν Δωρητής Οργάνων ως ενήλικος;

- Ναι
- Όχι

Αιτιολόγησε τη θετική ή αρνητική απάντησή σου:

--

Εσύ θα δεχόσουν να λάβεις κάποιο όργανο, σε περίπτωση που θα ήταν αναγκαίο;

- Ναι
- Όχι
- Δεν ξέρω
- Μόνο από συγγενικό πρόσωπο

Ποιά είναι η πρώτη σκέψη που σου έρχεται στο μυαλό, όταν ακούς τη φράση «Δωρεά Οργάνων»;

- Αλληλεγγύη
- Αλτρουισμός
- Φόβος
- Ανθρωπιά
- Προβλήματα υγείας
- Ελπίδα
- Κοινωνική προσφορά
- Ζωή
- Θάνατος
- Μεγαλοψυχία
- Πόνος
- Ασθένεια
- Άλλο:

Η ενημέρωση που έγινε στο σχολείο μου από το Σύλλογο «ηλιαχτίδα» σχετικά με τη Δωρεά Οργάνων και τις Μεταμοσχεύσεις, με βοήθησε:

(Σημείωσε την απάντησή που σε αντιπροσωπεύει καλύτερα: 1=Καθόλου, 2=Λίγο, 3=Μέτρια, 4=Αρκετά, 5=Πολύ)

	1	2	3	4	5	
Καθόλου						Πολύ

10.5 Χάρτες

ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

1. Αθηναίων
2. Αιγάλεω
3. Ελευσίνας
4. Κορυδαλλού
5. Λαυρεωτικής (Κερατέα – Λαύριο)
6. Νέου Ηρακλείου
7. Πειραιά
8. Νέας Σμύρνης
9. Νίκαια – Ρέντη
10. Πεντέλης
11. Περάματος
12. Περιστερίου
13. Χαϊδαρίου

ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

1. Περιφέρεια Πελοποννήσου
2. Περιφέρεια Δυτ. Ελλάδας
3. Περιφέρεια Ηπείρου
4. Περιφέρεια Θεσσαλίας
5. Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας – Εύβοια
6. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
7. Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης

